

HİPOTALAMUS VE HİPOFİZ HASTALIKLARI

BÖLÜM 29

DOI: 10.37609/akya.3747.c336

Şükri DEĞİRMENÇAY¹

1. GİRİŞ

Hipotalamus ve hipofiz bezi, endokrin sistemin temel düzenleyici yapıları olup, vücuttaki birçok fizyolojik süreci kontrol eder. Bu yapıların hastalıkları, hormonal dengesizliklere yol açarak çok çeşitli klinik tablolar oluşturur. Hipotalamus, hipofiz hormonlarının salgılanmasını düzenlerken, hipofiz bezi de vücuttaki birçok organın fonksiyonlarını etkileyen hormonları üretir. Hipotalamus-hipofiz ekseninde meydana gelen hastalıklar büyüme, metabolizma, su dengesi ve enerji kullanımını doğrudan etkileyerek ciddi sağlık sorunlarına neden olabilir.

Bu bölümde, kedi ve köpeklerde yaygın olarak görülen hipotalamus ve hipofiz hastalıkları ele alınarak klinik belirtiler, tanı yöntemleri ve tedavi seçenekleri detaylı şekilde incelenmiştir. Hipotalamus ve hipofiz hastalıklarının teşhisinde kullanılan laboratuvar testleri, görüntüleme yöntemleri ve dinamik testlerin önemi vurgulanarak, güncel literatür ışığında etkili tedavi protokolleri sunulmuştur.

2. POLİÜRİ VE POLİDİPSİ

Poliüri ve polidipsi (PU/PD), kedi ve köpeklerde yaygın olarak karşılaşılan klinik problemlerdir.

Poliüri, idrar miktarındaki artışı, polidipsi ise aşırı su tüketimini ifade eder. Köpeklerde günlük su tüketiminin >90-100 mL/kg, kedilerde ise >45 mL/kg olarak belirlenmesi polidipsi kriteri olarak kabul edilir. Normal idrar üretimi köpeklerde 20-45 mL/kg/gün, kedilerde ise 20-40 mL/kg/gün arasında değişmektedir. Poliüri ve polidipsi, primer su metabolizması bozukluklarının yanı sıra renal, endokrin ve metabolik hastalıkların bir belirtisi olabilir.

2.1. Fizyoloji

Vücutta su dengesinin sağlanmasında temel mekanizmalar, susuzluk hissi ve böbreklerin tuz-su atılım kontrolüdür. Antidiüretik hormon (ADH), böbreklerde suyun geri emilimini sağlayarak diürezin düzenlenmesinde kritik bir rol oynar. ADH salınımı, plazma ozmolaritesindeki değişiklikler ve hipovolemi gibi faktörler tarafından uyarılır. Ayrıca hipotalamustaki osmoreseptörler susuzluk mekanizmasını tetikleyerek sıvı dengesinin korunmasına katkıda bulunur.

2.2. Etiyoloji

Poliüri ve polidipsinin etiyolojisi oldukça çeşitlidir ve primer su metabolizması bozukluklarından sis-

¹ Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, İç Hastalıkları AD., s.degirmencay@atauni.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3920-6343

(1g/30 kg, 12 saatte bir) veya bikarbonat (0,6 g/30 kg, 12 saatte bir) 3-5 gün süreyle verilir. Bu tedaviler ile başarı sağlanamazsa daha fazla yürüyüş ve fiziksel aktivite, sıkılmayı önlemek için etkili bir yöntem olarak kullanılabilir. Zihinsel zenginleştirme amacıyla ödül avcılığı veya oyuncaklar içinde ödül saklama, zeka oyunları gibi aktivitelerle günlük ritm değiştirilir ve insanlarla temas artırılır. Su kısıtlaması dikkatli bir şekilde uygulanmalı, dehidrasyon riskine karşı önlem alınmalıdır.

6. SONUÇ

Hipotalamus ve hipofiz bezleri, su dengesi, büyüme, metabolizma ve enerji kullanımı gibi temel fizyolojik süreçleri yöneten endokrin yapılar olup, bu sistemlerdeki hastalıklar kedi ve köpeklerde ciddi klinik problemlere neden olabilir. Poliüri-polidipsi, hipofiz cüceliği, akromegali ve diabetes insipidus gibi bozukluklar, doğru tanı ve bireyselleştirilmiş tedaviyle yönetildiğinde yaşam kalitesi artırılabilir. Erken tanı, kapsamlı değerlendirme ve hedefe yönelik yaklaşımlar, prognozu olumlu yönde etkileyen en önemli faktörlerdir.

KAYNAKLAR

1. Barsanti JA, DiBartola SP and Finco DR. Diagnostic approach to polyuria and polydipsia. Kirk's Current Veterinary Therapy XIII. WB Saunders, Philadelphia, 2000.
2. Feldman EC and Nelson RW. Canine and Feline Endocrinology and Reproduction. WB Saunders, Philadelphia, 1996.
3. Gouvêa, F.N. et al. Acromegaly in Dogs and Cats. Annales d'Endocrinologie, 2021.
4. Lopes-Pinto, M. et al. Acromegaly in Humans and Cats: Pathophysiological, Clinical and Management Resemblances and Differences. Growth Hormone IGF Research, 2024.
5. Peterson, M.E. et al. Feline Acromegaly: An Emerging Disease in Veterinary Medicine. Journal of Feline Medicine and Surgery, 2015.
6. Aroch I, et al. Central diabetes insipidus in five cats: clinical presentation, diagnosis and oral desmopressin therapy. J Fel Med Surg. 2005;7:333.
7. Lunn KF, James KM. Clinical Endocrinology of Companion Animals. Wiley Sons, 2013.
8. Nelson, R and Maggiore AMD. Endocrine Disorders. In: Nelson R, Couto C, editors. Small Animal Internal Medicine. Sixth edition. St. Louis, Missouri: Elsevier; 2020. p. 746-747